

MICHAEL BOCK (1950–2021)

Krajem prošle godine preminuo je u 71. godini života Michael Bock, profesor Pravnog fakulteta u Majncu u penziji. Bio je član Izdavačkog saveta časopisa Crimen od njegovog osnivanja. Saradnju sa našim časopisom ostvarivao je i objavljivanjem radova u njemu. Tako, naročito je bio zapažen njegov rad o pozitivnoj generalnoj prevenciji koji je u časopisu objavljen u prevodu na srpski (L. Breneselović) 2010. godine. Prilikom posete Pravnom fakultetu u Beogradu, održao je i predavanje koje je privuklo pažnju naše naučne i stručne javnosti.

Profesor Bok je u svom naučnom radu bio aktivan i dao svoj doprinos, pre svega, na polju kriminologije. Osim toga, bavio se i sociološkim temama. U njegovoj biografiji pada u oči, iako je kasnije postao i doktor pravnih nauka, da mu je osnovno visokoškolsko obrazovanje bilo teološko. Naime, studirao je i završio teološki (protestantski) fakultet u Tübingenu. Iako je Kriminologija disciplina u kojoj su se oprobali oni sa vrlo različitim obrazovanjem, ipak to predstavlja interesantan i neobičan detalj, ali ne i neobjašnjiv. U centru njegove pažnje bio je čovek, odnosno delinkvent kome je bila nužna pomoć. Verovatno otuda i njegova orijentacija, po kojoj je i postao poznat, na tzv. primenjenu kriminologiju i na rad u konkretnim slučajevima. Iako je takav pristup imao (i danas ima) određeni broj pristalica, on je naišao na neprihvatanje od strane vladajućeg shvatanja u kriminologiji i nauci krivičnog prava u Nemačkoj. Naravno, kao i za svaku orijentaciju u kriminologiji, mogu se naći razlozi za i protiv, ali ostaje jednim delom neobjašnjivo zašto je od dela naučne, pa i šire, javnosti ova orijentacija naišla na oštru kritiku i otpor. Sasvim je razumljivo zašto je jedan njegov drugi stav naišao na žestoku kritiku jer se njime suprotstavio gender mainstreaming mišljenju koje ima i političku dimenziju i koje je često podržavano snažnim talasima moralne panike. Naime, trebalo je imati hrabrosti za suprotstavljanje stavu da je nasilje u porodici rodno uslovljeno, i označiti taj stav kao izraz „totalitarnog jačanja feminističke politike“. Po njegovom mišljenju (zasnovanom i na određenim podacima i istraživanjima), muškarci su u podjednakoj meri kao i žene izložene porodičnom nasilju. Iako je taj njegov stav, čini se, najviše privukao pažnju šire javnosti, ipak će profesor Bok ostati upamćen prema onome što je bila njegova osnovna orijentacija, a to je tzv. primenjena kriminologija. Polazeći i od shvatanja poznatog nemačkog kriminologa Hansa Gepingera, čiji je učenik bio, Bok se zalaže za primenu kriminalne prognoze i u praksi. Na osnovu te prognoze koja se zasniva na analizi pojedinačnog slučaja (i međusobne komparacije sa drugim slučajevima), smatrao je da se može dati predlog za tretman učinioca krivičnog dela („Interventionsprognose“). Zato je ulogu kriminologa video i u praktičnom radu, i u tome da oni kao eksperti mogu da daju doprinos u radu pravosudnih

organa, kao i organa nadležnih za izvršenje krivičnih sankcija. Tu svoju orijentaciju je dodatno potkrepljivao kritikom tendencije zaoštavanja krivičnopravne represije ukazujući ne samo na njenu beskorisnost, već i na štetu koju nanosi pojedincu i društvu u celini. Ipak, bio je svestan ograničenih dometa kriminalne prognoze i primenjene kriminologije konstatujući da se „da je neko nepopravljiv, može videti tek na kraju njegovog života, nikako na sredini ili na početku kada prvi put izostanu efekti predviđene mere“. Relativizujući tako svoj osnovni stav i koncepciju kriminalne prognoze, pokazao je i da mu je nadasve bilo stalo do kritičkog promišljanja i preispitivanja bilo čijeg stava, pa i sopstvenog. Ali, time je hteo da kaže i to da nikada nije kasno da se utiče na učinioca krivičnog dela, jer se tek na kraju nečijeg života za nekoga može reći da je bio nepopravljiv.

Nema sumnje da su kriminologija, ali i krivične nauke u celini ostale bez jednog istaknutog i posebno interesantnog predstavnika koji je dosledno zastupao svoje ideje koje se nisu uklapale u okvire onoga što predstavlja vladajuće mišljenje, čime je nauka samo bila na dobitku. No, njegovo delo ostaje trajno i može biti inspiracija ne samo za one za koje su ideje profesora Boka prihvatljive, već i za one koji prema njima imaju kritički stav. Njegovi radovi su takvi da se ne može ostati ravnodušan. Argumentacija koju on iznosi ili se prihvata (makar i delimično), ili zahteva isticanje protivargumenata i obrazloženje za drugačiji stav.

Prof. dr Zoran Stojanović